

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

МИНЕНКО ВІТАЛІЙ СТАНІСЛАВОВИЧ
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК: 351.347:004
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ
РЕГІОНУ В УМОВАХ ПОВОСННОГО ВІДНОВЛЕННЯ**
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

В. С. МИНЕНКО
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
ХОДАКІВСЬКИЙ Євгеній Іванович
(прізвище, ім'я, по батькові)

доктор економічних наук, професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **МИНЕНКА Віталія Станіславовича**
допущено до захисту.

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від « ____ » грудня 2023 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____
(підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я, прізвище)

« ____ » грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **МИНЕНКО Віталій Станіславович** захистив
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____
(підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я, прізвище)

АНОТАЦІЯ

МИНЕНКО В. С. Управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах повоєнного відновлення. Кваліфікаційна робота на правах рукопису. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

Дослідження присвячено теоретичним засадам формування стратегії соціально-економічного розвитку регіону в умовах повоєнного відновлення. Робота складається з трьох розділів: перший розділ розглядає теоретичні аспекти управління розвитком регіону, другий проводить аналіз сучасного стану соціально-економічного розвитку Житомирського регіону, а третій пропонує механізми покращення управління в умовах повоєнного відновлення.

Ключові слова: управління регіональним розвитком, повоєнне відновлення, стратегія, соціально-економічний розвиток, Житомирський регіон, аналіз стану, механізми управління, стратегічне планування, сталість розвитку.

SUMMARY

MYNENKO V. Managing the socio-economic development of the region in the context of post-war reconstruction. Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 281 «Public management and administration» – Polissia National University, Zhytomyr, 2023.

The research is devoted to the theoretical foundations of forming a strategy for socio-economic development of the region in the context of post-war reconstruction. The work consists of three sections: the first section deals with theoretical aspects of managing the development of the region, the second analyzes the current state of socio-economic development of the Zhytomyr region, and the third offers mechanisms for improving management in the conditions of post-war recovery.

Keywords: Regional Development Management, post-war reconstruction, strategy, socio-economic development, Zhytomyr region, state analysis, management mechanisms, strategic planning, sustainability of development.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	8
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЖИТОМИРСЬКОГО РЕГІОНУ	16
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	21
РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	30
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ	38

ВСТУП

Актуальність теми дослідження є дуже актуальною, особливо в контексті сучасних глобальних подій. Після війни регіон потребує системного відновлення. Питання ефективного управління розвитком стає ключовим у забезпеченні стійкого і здорового економічного та соціального розвитку. Управління соціально-економічним розвитком є важливим для забезпечення економічної стійкості регіону. Це включає в себе створення робочих місць, підтримку підприємництва та розвиток інфраструктури. Управління розвитком повинно враховувати соціальні аспекти, такі як включеність, соціальна справедливість і рівні можливості. Розробка політик, спрямованих на підвищення якості життя та соціальну інтеграцію, стає важливим завданням.

Зміни в геополітиці, кліматичні зміни, торговельні війни та інші глобальні виклики можуть впливати на розвиток регіону. Ефективне управління дозволяє адаптуватися до нових умов та забезпечує стабільність. Розвиток технологій може бути як можливістю, так і викликом для регіонального розвитку. Управління повинно враховувати цей фактор і сприяти інноваціям та цифровій трансформації.

Важливим елементом є залучення громадськості до процесів управління. Партнерство між владою, бізнесом та громадянським суспільством сприяє більш ефективному вирішенню проблем та досягненню спільних цілей. Управління розвитком повинно бути спрямоване на досягнення сталого розвитку, забезпечуючи збалансований розвиток економіки, соціальної сфери та збереження природних ресурсів.

Отже, тема управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах повоєнного відновлення є актуальною і важливою для досягнення сталого, збалансованого та стійкого розвитку регіонів.

Проблема соціально-економічного розвитку є ключовою для забезпечення функціональності і подальшого розвитку регіонів в сучасних умовах. Цією проблемою займаються як іноземні вчені: Е.Б. Алаєв, М. Портер,

П. Самуельсона, А. Сміта, І. Фішера, Д. Хікса; так і вітчизняні: О.М. Алимов, М. Войнаренко, Г. Атаманчук, З. Варналія, Д. Васильківська, М.І. Долішний, Я. Жовнірчик, В. Керецман, К.В. Мезенцев, І.І. Лукінов, Н.І. Мезенцева, Г.П. Підгрушний, М.Д. Пістун, Я. А. Жаліло, А.Л. Мельничук, Я.Б. Олійник, С. Сокаленко та іншими науковцями.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення та аналіз ефективних стратегій та інструментів управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах повоєнного відновлення з метою визначення оптимальних шляхів стимулювання сталого економічного зростання та соціального підвищення якості життя мешканців.

Для досягнення поставленої мети поставлення наступні завдання:

- дослідити теоретичні засади формування стратегії соціально-економічного розвитку регіону;
- проаналізувати сучасного стану соціально-економічного розвитку житомирського регіону;
- запропонувати механізми покращення управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах повоєнного відновлення.

Об'єктом дослідження є соціально-економічний розвиток конкретного регіону, який пережив повоєнне відновлення. Дослідження спрямоване на розуміння системних взаємозв'язків між економічними та соціальними аспектами розвитку регіону.

Предметом дослідження є конкретні стратегії, програми та інструменти управління, що використовуються для сприяння соціально-економічному відновленню регіону після військового конфлікту або інших подібних кризових ситуацій. Аналіз ефективності таких заходів має на меті виявлення найбільш оптимальних рішень для досягнення сталого розвитку та підвищення соціального благополуччя населення.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел: проведення огляду наукової літератури для ознайомлення з різноманітними підходами до управління соціально-економічним розвитком регіонів в умовах повоєнного

відновлення. Емпіричні методи: збір та аналіз статистичних даних, інтерв'ю з експертами, опитування населення для отримання конкретних інформаційних висновків. Кейс-стаді метод: вивчення конкретних випадків успішного управління соціально-економічним розвитком після війни в різних регіонах світу.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. За темою дослідження опубліковано три тези в збірниках науково-практичних конференцій Поліського національного університету.

Елементи наукової новизни: розгляд аспектів управління, які враховують не лише економічні показники, але й соціальні фактори, такі як включеність, рівень безробіття, доступ до освіти та охорони здоров'я. Аналіз впливу глобальних факторів, таких як зміни в кліматі, технологічний прогрес та міжнародна торгівля, на соціально-економічний розвиток регіону. Пропозиції щодо впровадження новаторських методів та стратегій управління, спрямованих на прискорення економічного та соціального відновлення.

Практичне значення: Надання конкретних порад та рекомендацій для місцевої та центральної влади щодо оптимізації стратегій управління розвитком в умовах повоєнного відновлення. Визначення найбільш ефективних програм та ініціатив для досягнення позитивних соціально-економічних результатів. Внесок у наукову спільноту: Розширення знань про взаємозв'язок між економічним відновленням та соціальним розвитком регіонів, що внесе вклад у розвиток галузі.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота містить вступ, три розділи основної частини та висновки до них, загальна висновки, список використаних джерел. Основний текст роботи викладено на 32 сторінках. Список використаних джерел включає 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Розробка стратегії соціально-економічного розвитку регіонів, метою якої є забезпечення сталого економічного зростання, формування збалансованої регіональної політики, забезпечення інноваційного розвитку регіону та створення умов для міжнародного співробітництва, має велике значення для України.

Стратегічне планування є методологічною основою регіонального розвитку. Впровадження стратегічного планування регіонального розвитку в Україні потребує вдосконалення теоретичних та методологічних засад, заснованих на аналізі зарубіжного та вітчизняного досвіду, що вирішує низку актуальних проблем державного регулювання регіонального розвитку, зокрема проблему координації дій різних гілок державної влади та коригування цілей розвитку з урахуванням наявних можливостей та ресурсів [17, с. 41].

Україна, так як і іншими постсоціалістичні країни, впровадила практику стратегічного планування на всіх рівнях: національному, регіональному та місцевому рівнях. Нині в кожному регіоні країни розробляються стратегії регіонального розвитку, які представляють собою реалізацію моделі децентралізованого управління. Іншими словами, регіони, які мають прямий доступ до ресурсів, повинні чітко визначити об'єктивну концепцію свого розвитку. Вибір стратегічних цілей і пріоритетів розвитку дозволяє нам зосередити зусилля регіональної влади на найбільш перспективних для даного регіону напрямках [17, с. 41].

Стратегічне планування регіонального розвитку в сучасних умовах в Україні регулюється Законом України «Про засади державної регіональної політики». Даний закон визначає економічні, правові та організаційні засади реалізації регіональної політики держави щодо сприяння регіональному розвитку та подолання депресивного стану територій. Першочергові завдання

для регіонів були визначені у «Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки та план дій щодо її реалізації». Опрацювання положень Стратегії соціально-економічного розвитку Житомирської області висвітлено в «Стратегії регіонального розвитку Житомирської області на період до 2027 року». На рис. 1.1 представлений цикл формування, написання та подальшої реалізації регіональних стратегій [37].

Рис. 1.4. Будова циклу формування і реалізації регіональної стратегії

Джерело сформовано автором за [14].

Основоположним завданням є узгодження стратегій регіонального та місцевого розвитку зі стратегією регіонального розвитку держави, яка визначає пріоритети держави в галузі регіонального розвитку.

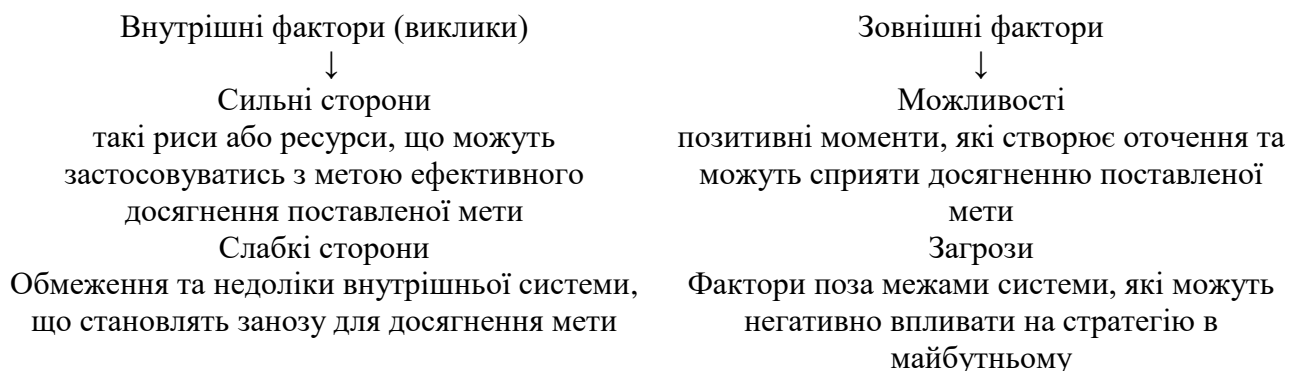
Слід зазначити, що ефективність стратегічного планування регіонального розвитку залежить від ресурсів регіонів, можливостей їх використання, тобто

переваг – сильних сторін регіону і, в той же час, існуючих ризиків і загроз, які є перешкодами для їх соціально-економічного розвитку [24, с.31].

Варто зазначити, що процес стратегічного планування не передбачає загальних підходів, методів і процедур, оскільки регіони розрізняються географічними особливостями, наявними ресурсами, міццю економічної діяльності, соціальною організацією життя населення та ефективністю діяльності держави [24, с.31].

Регіональна економічна політика держави є компонентом регіональної політики держави, яка заснована на здійсненні перерозподілу ресурсів для безпосередньої підтримки неблагополучних районів і вирішенні проблем на національному рівні.

При вирішенні економічних завдань основну увагу слід приділяти зміцненню незалежності регіонів і створенню нормальних макроекономічних умов для їх функціонування і розвитку. Регіональна стратегія повинна бути сформульована та реалізована на регіональному рівні відповідно до Цілей розвитку, сформульованих державою. При цьому необхідно враховувати одну базову умову: основою регіонального розвитку має бути незалежність регіонів у постановці цілей свого розвитку та можливість фінансування заходів щодо їх реалізації, в першу чергу за рахунок власних джерел та залученню інвестицій [17, с.41].

Рис. 1.2. Розбір внутрішніх і зовнішніх факторів, що чинять вплив на регіональний розвиток

Джерело: [35, с. 52]

Важливо проаналізувати внутрішні та зовнішні фактори, які враховуються при стратегічному плануванні та впливають на регіональний розвиток. Для цього використовують SWOT-аналіз, який дозволяє виявити сильні і слабкі сторони внутрішнього територіального розвитку, можливості і загрози, що виникають з-за кордону (рис. 1.4).

Логічно, що наступним кроком процесу стратегічного планування розвитку регіонів має бути визначення можливих шляхів та інструментів впровадження розробленого плану і створення найвдаліших умов для її реалізації. Бо реальність впровадження та виконання в подальшому стратегії регіонального розвитку в головному залежить від наявного ресурсного забезпечення важливого для кожного регіону напрямку розвитку, а ефективна її реалізація залежить від того, наскільки правильно та логічно поставлені та структуровані стратегічні завдання та цілі [34, с. 32]. В табл. 1.1. згруповано основні інструменти реалізації регіональної Стратегії.

Таблиця 1.1

Головні інструменти, щодо реалізації Стратегії регіонального розвитку

Різновид інструментів	Як забезпечують реалізацію стратегії
Угоди регіонального розвитку.	Укладення угод дозволяє узгодити пріоритети регіонального розвитку держави з врахуванням регіональних пріоритетів та сконцентрувати національні та місцеві ресурси на їх реалізації. Угода встановлює: <ul style="list-style-type: none"> - обсяг, порядок, строки та форми фінансування спільної діяльності з державного бюджету України та місцевих бюджетів; - порядок декларування виконання сторонами угоди про регіональний розвиток; - ступінь відповідальності сторін за недотримання або неналежне застосування передбачених ними заходів; - процедура внесення змін до угоди; - порядок вступу в силу і термін дії угоди.
Програми щодо подолання депресивності певних територій	Для запобігання зростанню міжрегіональних дисбалансів розробляються та реалізуються програми, що визначають комплекс заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямованих на подолання депресивного стану окремих територій і стимулювання їх розвитку.
Державні цільові програми	З метою забезпечення реалізації певних пріоритетів стратегії розробляються і реалізуються конкретні державні програми розвитку певних регіонів в якості ефективного інструменту державної регіональної політики, які спрямовані не на загальну підтримку окремих регіонів, а на конкретне вирішення системних проблем.

Джерело: [23].

Таким чином, методику стратегічного планування розвитку регіону вибирають та розробляють на засадах детального відбору елементів різних концепцій та методик та їх синтезу з метою забезпечення такої гнучкості, яка задовольняє всі сторони, відносної свободи дій щодо вибору механізмів та інструментів реалізації стратегії в характерних соціально-економічних умовах життєдіяльності населення регіону [24, с. 32].

Щодо ефективного розвитку регіональної економіки та зростання добробуту населення потрібний ефективний соціально-економічний розвиток регіону. Так, виникає необхідність в розробці короткострокових і стратегічних завдань, що враховують взаємозалежні аспекти діяльності спрямованої на розвиток регіону: науково-технічний, соціально-організаційний, аспект розвитку екології та економіки, аспект розвитку суспільства.

Варто зазначити, що регіональний розвиток відбувається на основі чітких принципів, які відображають суспільно необхідні потреби та забезпечують ефективність подальшого розвитку регіону. Головні принципи регіонального розвитку відображено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Головні принципи, щодо регіонального розвитку

Принцип	Що враховує	Кінцевий результат
1	2	3
1. Принцип раціональної розстановки виробництва	Економічні, соціальні та екологічні, демографічні фактори розстановки продуктивних сил	наближення енергомістких, матеріаломістких, водомістких виробництв до джерел відповідної палива, сировини, енергії та водних ресурсів; наближення виробництв з низькою транспортабельністю продукції до місць її безпосереднього споживання; запобігання зустрічних перевезень схожої продукції, сировини та палива з одного регіону в інший.
2. Принцип збалансованості та пропорційності	Розміщення виробництва, коли: структура господарського комплексу буде оптимальною	зберігаються економічно життєздатні частки між галузями спеціалізації, допоміжними галузями і галузями обслуговування; існує відповідність між сировинною базою, наявністю землі, води, енергії, робочої сили і існуючими виробничими потужностями; потреби в споживанні товарів і послуг.
3. Принцип врахування міжнародного територіального поділу праці	враховується інтереси інтеграції в міжнародний економічний простір	кожна держава повинна розвивати ті виробництва, стосовно яких вона має оптимальні природні та економічні умови, а сама виготовлена продукція є конкурентоспроможною на міжнародному ринку.

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
4. Принцип вирівнювання етапів економічного розвитку районів та областей	зближення територій за інтегральними показниками (національний доход на душу населення - результативність)	всесторонній розвиток регіональної інтеграції, використання переваг територіальної концентрації виробництва, активна державна регіональна політика
5. Принцип забезпечення екологічної рівноваги	формування господарювання, яке б було екологічно-безпечним та забезпечення раціонального використання природних ресурсів	обираючи можливі варіанти розміщення виробництв перевага повинна надається тим з них, які не створюють екологічної напруженості на вказаній території

Джерело: [23, с. 79].

Ключовим моментом у розробці концепції економічного розвитку регіону є постановка стратегічних цілей і галузевих пріоритетів. Виходячи з послідовності етапів регіонального розвитку, можна виділити вимоги до ефективного планування:

- узгодження періоду бачення стратегічного розвитку територіальної спільноти з періодом стратегій високого рівня;
- вироблення стратегічного бачення розвитку територіальних утворень повинна визначатися на основі аналізу проблем і можливостей їх розвитку за умови врахування інтересів їх населення;
- мотивування поточних цілей має ґрунтуватися на використанні проектного підходу, що включає планування ресурсів, необхідних для реалізації проекту, графік проекту, керівників проектів та вибір системи показників для моніторингу та контролю реалізації плану [24, с. 32].

Прикладна реалізація стратегій регіонального розвитку залежить від його фінансування. З огляду на зростаючу конкуренцію за використання наявних регіональних ресурсів (досить обмежені фінансові ресурси), проблема фінансування проектів регіонального розвитку набуває особливої важливості (табл. 1.3) [4, с.105-115].

Фінансування підтримки реалізації стратегій регіонального розвитку

Кому надається фінансова підтримка (допомога)	Мета якою надається фінансова підтримка
Суб'єктам господарювання всіх форм власності (що зареєстровані в регіоні)	Реалізації інноваційних, інвестиційних, інфраструктур-них та інших проєктів, що мають стратегічну роль щодо підвищення конкурентоспроможності регіону
Інвестиційним проєктам у галузі дорожньо-транспортного будівництва	Створення транспортної інфраструктури, місцевих, регіональних та міжнародних транспортних коридорів, телекомунікаційних та енергетичних мереж, а також суміжної інфраструктури
Фінансування наявних проєктів	Їх реалізація сприятиме розвитку виробництва товарів і послуг, що заміщають імпорт і експорт в пріоритетних областях
Об'єктам, інфраструктури інвестиційно-інноваційного розвитку, що розташовані в регіоні	Створення бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів, інноваційних та консалтингових центрів, різноманітних венчурних фондів. Координувати свою діяльність для досягнення пріоритетів, викладених у стратегії
Середньому та малому бізнесу	Поліпшення відсотку зайнятості і самозайнятості в пріоритетних областях стратегії
Інвестиційним проєктам	Засновані на державно-приватному партнерстві (відповідно до чинного законодавства)

Джерело: [4, с. 105-115].

Фінансування підтримки реалізації стратегій регіонального розвитку може здійснюватися за допомогою різноманітних інструментів та джерел. Нижче наведено кілька можливих напрямків фінансування: державні та регіональні бюджети (асигнування коштів з державного та регіонального бюджетів для проєктів, що сприяють розвитку конкретного регіону; створення спеціальних фондів для підтримки регіональних ініціатив); міжнародні фонди та організації (залучення фінансування від міжнародних організацій, таких як Європейський Союз, Світовий банк, програми ООН тощо; участь у проєктах та програмах, які фінансуються міжнародними фондами для розвитку регіональних ініціатив); інвестиції та бізнес-партнерства (привертання інвестицій від приватних компаній та підприємців для реалізації проєктів у регіонах; створення партнерств з бізнесом для спільної реалізації стратегій регіонального розвитку); фінансування від недержавних організацій (залучення коштів від недержавних та громадських організацій, які спеціалізуються на підтримці соціальних та розвиткових проєктів); гранти та конкурси (участь у

конкурсах та програмах, що надають гранти для реалізації конкретних проєктів); залучення фінансування через конкурси на кращі регіональні ініціативи; кооперація з Академічним Сектором (розробка партнерств з університетами та дослідницькими інститутами для здійснення досліджень та проєктів регіонального розвитку); фінансування від програм регіонального розвитку (залучення до участі в програмах регіонального розвитку, що надають фінансову підтримку); екологічні та соціальні інвестиції (привертання коштів для проєктів, спрямованих на розвиток екологічно чистих технологій та соціально-відповідальних ініціатив). Ці різноманітні джерела фінансування можна комбінувати для створення комплексних програм та проєктів з регіонального розвитку.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Підводячи підсумок, відзначимо, що стратегія регіонального розвитку – це засіб орієнтації (визначення моделей) регіонального розвитку, є методологічною основою якого є стратегічне планування.

Тому реалізація регіональних стратегій залишається складним завданням. При розробці стратегії необхідно віддавати пріоритет регіональним проєктам і способам їх реалізації, які повинні бути економічно обґрунтованими з урахуванням інтересів держави і регіону.

Беручи до уваги складність ресурсної підтримки реалізації регіональних стратегій, необхідно чітко вказати фінансову та організаційну підтримку стратегічних цілей. Впровадження стратегічного планування регіонального розвитку в Україні вимагає вдосконалення теоретичних і методологічних основ регіональної економіки, в результаті чого буде вирішено ряд нагальних проблем: державне регулювання регіонального розвитку, узгодженість дій різних гілок влади, досягнення цілей регіонального розвитку, розвиток фінансових показників і доступності.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЖИТОМИРСЬКОГО РЕГІОНУ

Сформована 22 вересня 1937 року, Житомирська область розташована в центральній частині Східноєвропейської рівнини, на північному заході України, і займає площу 29,8 тис. км², що становить 4,9 % всієї території країни. Довжина області з півночі на південь становить 230 км, а з заходу на схід – 170 км. За площею Житомирська область входить до числа найбільших в Україні і перевищує своїми розмірами більшість областей, випереджаючи лише Одеську, Дніпровську, Чернігівську та Харківську області. Адміністративним центром та найбільшим містом області є Житомир (з населенням 265,2 тис. осіб), яке є також економічним і культурним серцем регіону [24, с. 10].

Житомирська область включає 4 райони, 12 міст (5 з яких мають обласне значення), 43 селища міського типу та 1613 сільських населених пунктів. Адміністративно-територіальний поділ області характеризується невеликою чисельністю населення в сільських районах та великою територією та кількістю сіл у складі сільської ради. Низька густота населення районів створює проблеми регіонального розвитку, пов'язані з обмеженістю трудових ресурсів на цих територіях, що стримує розвиток галузей економіки та соціальної сфери в рамках районів та в області в цілому

Ефективне управління розвитком територіальної спільноти з урахуванням його соціально-економічного характеру передбачає підтримку виробничого сектора і створення сприятливих умов для відтворення людського капіталу. Рівень людського розвитку визначається наявністю та якістю освіти, системи охорони здоров'я, захисту прав та інтересів громадян, умов життя, культури та спорту, транспортного сполучення тощо [16]. Пріоритет розвитку соціальної підсистеми села встановлено Законом України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», який був прийнятий 17.10.1990 р. № 400-ХІІ. А стаття 5 Закону передбачає виділення

не менше 1 % від загального обсягу коштів, що виділяються на розвиток соціальної підсистеми села, валовий внутрішній продукт для розвитку законодавці також забезпечили, щоб 50 % державних інвестицій спрямовувалося на соціальні установи, але обмежені бюджетні кошти не завжди дозволяли повністю розподіляти передбачені законом інвестиції [20].

В нових реаліях соціально-економічного розвитку України визначають пошук шляхів удосконалення існуючих підходів до управління соціально-економічним розвитком адміністративно-територіальних одиниць. Необхідність вдосконалення існуючих моделей територіального управління посилюється рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і впливом глобалізації на всі сфери суспільного життя.

Його найактивніший елемент особливо важливий у новій системі управління громадою: трудові ресурси. Проблеми з управлінням трудовими ресурсами викликані посиленням міграційних процесів, недостатньою діловою і соціальною активністю населення, низьким рівнем спілкування, небажанням брати участь в управлінні земельними ресурсами громади і брати на себе відповідальність за прийняті рішення. Іншим аспектом проблеми є посилення конкуренції територій за робочу силу, найбільш привабливі умови життя для громадян, початок підприємницької діяльності, активізація інноваційної та інвестиційної діяльності тощо [31].

Таблиця 2.1

Чисельність населення в Житомирській області

Показник	Рік				2022 р. до 1990 р., %
	1990	2000	2010	2022	
Наявне населення:					
міське, тисяч осіб	826,0	792,0	742,2	703,2	85,13
сільське, тисяч осіб	711,5	630,3	543,6	475,8	66,87
Частка сільського населення, %	46,28	44,32	42,28	43,6	-2,68 в. п.

Джерело: розраховано за даними [32].

Проблеми управління трудовими ресурсами найбільш гостро стоять у сільських населених пунктах. З 1990 року чисельність сільського населення

скоротилася на 33,13 %. Водночас міське населення збільшилося лише на 14,87. Частка сільського населення зменшилась до 43,6 % (табл. 2.1). Основними проблемами сільських жителів є безробіття, низький дохід, нерозвиненість соціальної інфраструктури та відсутність якісного житла та комунальних послуг.

Таблиця 2.2

**Номінальна середньомісячна заробітна плата всіх штатних працівників
по Житомирській області**

Показник	Рік				
	2002	2007	2012	2017	2022
Житомирська область, грн	267	1034	2369	5837	12123
Міські поселення, грн	287	1142	2458	5947	12803
Сільська місцевість, грн	201	986	2387	5123	11800
Співвідношення заробітної плати в сільській місцевості до міської, %	79	77	83	92	93

Джерело: розраховано за даними [32].

З таблиці видно, що рівень заробітної плати в сільських районах Житомирського регіону в 2022 році був на 23% нижче рівня заробітної плати в містах, а в 2017 році – на 12 % (табл. 2.2). Середньомісячний грошовий дохід сільських домогосподарств дорівнює 81 % доходу міських домогосподарств. Заробітна плата не є головним джерелом доходу фермерів. Фермери отримують додатковий дохід від продажу надлишків продукції. Виробництво продукції в основному орієнтоване на потреби сім'ї. Водночас доходи від виробництва продукції у власному господарстві не дозволяють нам повною мірою задовольняти потреби жителів сільських територій [32]. Це зі є головною причиною, яка змушує молодих людей та фахівців мігрувати до міст або за межі регіону та країни. Якщо в містах більше приїжджих, ніж тих, хто виїхав, то в сільській місцевості все навпаки.

Розглянувши показники соціально-економічного розвитку Житомирської області за січень 2022 року порівняно із січнем 2021 року [28]. Щодо доходів населення Житомирської області у 2022 році, середньомісячна номінальна заробітна плата 1-го працівника становила 12 123 гривень, що в 1,9 рази

перевищує рівень заробітної плати у січні 2021 року (6500 гривень). Розмір заробітної плати у січні 2022 року в порівнянні із груднем 2021 року зменшився на 17,7%, а порівняно із січнем 2021 року підвищилась на 19,9%. Індекс реальної заробітної плати в січні 2022 року відносно січня 2021 року склав 109,9% [28].

За видами економічної діяльності розмір середньої заробітної плати штатних працівників у січні 2022 року варіюється: максимальний розмір (14 618 гривень) зафіксовано в сфері державного управління й оборони. Найнижчі заробітні плати зафіксовані у робітників у галузях: професійна і наукова діяльність (9368 гривень); будівництво (9256 гривень); спорт, мистецтво, розваги (8011 гривень) [28].

Рис. 2.2 ілюструє зміни цін у квітні 2022 року в порівнянні із груднем 2021 року на продукти харчування і послуги в Житомирській області.

Рис. 2.2. Динаміка споживчих цін у квітні 2022р. в порівнянні з груднем 2021 р. щодо продуктів харчування та послуг в Житомирському регіоні в %

Джерело: [26].

Як видно з рис. 2.2, у квітні 2022 р. порівняно з груднем 2021 р. відбулися зміни цін в Житомирській області наступним чином: – ціни на продукти

харчування та безалкогольні напої зросли на 11,7%; – ціни у сфері охорони здоров'я зросли на 8,8%; – ціни в транспортній галузі зросли на 12,5%; – ціни на одяг та взуття зменшилися на 2,0%; – ціни на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива зросли на 1,8%; – ціни в галузі освіти збільшилися на 4,3%. Згідно з даними Головного управління статистики Житомирської області, індекс споживчих цін за січень 2022 р. до грудня 2021 р. склав 100,8% [32].

З моменту початку війни ми спостерігаємо щомісячне зростання індексу споживчих цін в Житомирському регіоні в порівнянні з груднем 2021 р. Наприклад, у лютому 2022 р. індекс становив 102,3 %, у березні 2022 р. – 105,7 %, а в квітні 2022 р. – 108,3% [25].

Зараз в Житомирському регіоні досі триває відновлення об'єктів та об'єктів інфраструктури, приватних та багатоквартирних будинків, закладів освіти, культури та інших соціальних об'єктів. Зі слів начальника ОВА Віталія Бунечка, всього на сторінках соціальної мережі розміщено 459 об'єктів. В. Бунечко зазначив, що в цьому районі ведуться ремонтні роботи «від скління маленького вікна в приватному будинку до установки майже тисячі квадратних метрів склопакетів в Автодорожному коледжі, пошкодженому вибухом» [34].

Так, 27 жовтня 2022 року в Житомирській ОВА пройшла нарада з питань роботи деревообробної промисловості, експорт продукції, зокрема паливних гранул, буде тимчасово заборонений. В ході зустрічі було відзначено, що «основне завдання на сьогоднішній день-забезпечити енергетичну безпеку нашої держави в один з найскладніших опалювальних сезонів в нашій історії» [35]. Це пов'язано з державним регулюванням обсягів експорту альтернативних видів палива, а також з тим, що в даний час в нашій країні діє система державного регулювання експорту альтернативних видів палива. це допомагає зменшити залежність від природного газу.

Однак Віталій Бунечко визначає: «абсолютна заборона на експорт гранул зможе негативно відзначити на виробниках цих продуктів, які користуються попитом на відповідних експортних ринках. У цьому контексті необхідно проаналізувати реальні потреби внутрішнього ринку в цьому виді палива, і

тільки тоді можна буде розглянути питання про заборону експорту відходів деревообробки» [35]. Крім того, виробники готові задовольнити потребу всередині України за пільговою ціною, зберігши при цьому можливість експорту. Тому прийняття збалансованого рішення має бути спрямоване на благо Української держави, споживачів і бізнесу» [35].

Однак що стосується розвитку сільського господарства в Житомирському регіоні, то в 2022 році на фермах було зареєстровано збільшення поголів'я свиней на 8,8 %, а поголів'я овець і кіз – на 22,2 %. Поголів'я корів на фермах у 2022 році залишиться на рівні 2021 року. Незважаючи на всі труднощі, викликані повномасштабним вторгненням російських загарбників в Україну [34].

Станом на жовтень 2022 року структурні підрозділи Житомирської обласної служби зайнятості допомогли працевлаштуватися 511 українцям із зон бойових дій. Більшість переміщених осіб були інтегровані до складу робітників виробничих підприємств, а також сільськогосподарських, комерційних, медичних та адміністративних установ [37].

Нині в умовах повномасштабної війни, при управлінні соціально-економічного розвитку Житомирського регіону, понинно бути дуже стійким до всіх загроз національній безпеці та той же час інтегруватися в західний та міжнародний політичний та економічний простори, в той же час активно відстоюючи національні інтереси.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

На підставі проведеного аналізу сучасного стану соціально-економічного розвитку Житомирського регіону можна зробити кілька ключових висновків.

Стабільність індексу споживчих цін: зафіксоване стабільне зростання індексу споживчих цін у Житомирській області, особливо у контексті війни,

свідчить про необхідність уважного економічного планування та стратегічних заходів для забезпечення соціально-економічної стійкості регіону.

Вплив воєнних подій на сільське господарство: війна суттєво вплинула на сільське господарство Житомирського регіону через заміновання посівних площ, руйнування інфраструктури та знищення аграрних об'єктів. Врахування цих факторів є важливим при розробці стратегій відновлення сільськогосподарського сектору.

Динаміка змін у різних сферах життя: аналіз змін цін на різні види товарів та послуг вказує на різні тенденції у різних сферах життя. Важливо враховувати ці динаміки при розробці програм соціально-економічного розвитку. Зменшення виробництва в тваринництві: зменшення обсягів виробництва м'яса та молока в сільському господарстві є певним викликом. Доцільно розглядати заходи для підтримки та стимулювання розвитку тваринництва в умовах обмежень.

Загалом, аналіз свідчить про необхідність системної та цільованої діяльності для підтримки економічної стійкості та соціального розвитку Житомирського регіону в умовах сучасних викликів.

РОЗДІЛ 3.

МЕЛАНІЗМИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

9 вересня 2022 року Світовим банком було опубліковано прес-реліз з оцінкою збитків, завданих агресією росії проти України, та необхідності відновлення. Оцінка була проведена Європейською Комісією та Урядом України за методологією Світового Банку станом на 1 червня 2022 року; завдані збитки склали 349 мільярдів доларів [31, С. 9].

Коли було втрачено маріупольські металургійні заводи («Азовсталь» та «ММК імені Ілліча»), в результаті експортної блокади Україна майже повністю випадає із міжнародного рейтингу виробників і експортерів металургії. Навіть в агропромисловому комплексі промислове виробництво різко скорочується (його неможливо відновити). Ми повинні відновити зруйновану інфраструктуру. Країна десятиліттями не буде придатна для сільськогосподарських робіт (через залишки снарядів та мінування).

З початком повномасштабних військових дій Україна втратила значну частину молодого та активного потенціалу, що опинилися за кордоном в якості біженця. Завдання: щоб міграційний рух втручався в репатріацію, а не в возз'єднання сімей в країнах ЄС. Державний бюджет був втрачений в 2022 році: доходи співвітчизників, які працюють віддалено за кордоном (переїжджають в країну-одержувач), скоротилися заробітські операції з готівкою (які в попередні роки перевищували прямі іноземні інвестиції) [25].

Питання соціальної справедливості у розподілі ресурсів виникає, коли місцева влада стикається з завданням мобілізації коштів для відновлення на власній території. Цей процес значно залежить від ініціативності, досвіду фандрайзингу, зв'язків та навіть знання іноземних мов представників місцевої влади. Активність місцевої влади може призвести до залучення значних ресурсів, навіть якщо реальні потреби менше порівняно з іншими

постраждалими громадами. Громади, що вже розробили плани відновлення за участю громадських організацій, показали свою готовність до роботи в напрямку відновлення.

Ці плани часто розроблялися в громадах, які зазнали впливу бойових дій або були деокуповані. Деякі громади, наприклад, Роганська громада Харківської області, використовували раніше розроблені комплексні плани розвитку для оцінки збитків і розробки плану відновлення. Вони вважають, що мають останні дані та відеоматеріали, що полегшило візуалізацію збитків і визначення відсотку пошкоджень.

Оцінка збитків за секторами економіки, такими як телекомунікації, сільське господарство, промисловість та послуги, була проведена центральними органами влади, офісом Президента та міністерствами в співпраці з міжнародними організаціями. Світовий банк, Європейська комісія та ООН долучилися до цих зусиль. ГІС-системи та сервіси виявилися ключовими інструментами для відновлення, зокрема через створення нових систем урядом та ініціативами донорів, громадськими організаціями та місцевими владами.

Механізми реалізації управління соціально-економічним розвитком регіону – це сукупність взаємопов'язаних методів, інструментів, процедур та заходів, що забезпечують досягнення цілей соціально-економічного розвитку регіону.

Механізми реалізації управління соціально-економічним розвитком регіону можна класифікувати за різними ознаками.

За суб'єктом реалізації можна виділити державні, регіональні, місцеві та громадські механізми. Державні механізми реалізуються органами державної влади та управління. Вони спрямовані на забезпечення єдиної державної політики соціально-економічного розвитку регіонів.

Регіональні механізми реалізуються органами виконавчої влади та управління регіонів. Вони спрямовані на реалізацію державної політики соціально-економічного розвитку в регіоні.

Місцеві механізми реалізуються органами місцевого самоврядування. Вони спрямовані на реалізацію державної політики соціально-економічного розвитку на території місцевого самоврядування. Громадські механізми реалізуються громадськими організаціями та об'єднаннями. Вони спрямовані на сприяння реалізації державної політики соціально-економічного розвитку.

За характером впливу можна виділити прямі та непрямі механізми. Прямі механізми впливають на соціально-економічний розвиток регіону безпосередньо, шляхом прямого регулювання окремих його аспектів.

Непрямі механізми впливають на соціально-економічний розвиток регіону опосередковано, шляхом створення сприятливих умов для його розвитку. За сферою впливу можна виділити економічні, соціальні, екологічні та інші механізми. Економічні механізми спрямовані на регулювання економічних процесів у регіоні. Соціальні механізми спрямовані на забезпечення соціального розвитку регіону. Екологічні механізми спрямовані на захист навколишнього середовища у регіоні. Інші механізми можуть бути спрямовані на розвиток освіти, охорони здоров'я, культури, спорту та інших сфер життєдіяльності регіону.

За формами реалізації можна виділити організаційні, економічні, правові, інформаційні та інші механізми. Організаційні механізми спрямовані на створення організаційних структур, що забезпечують реалізацію державної політики соціально-економічного розвитку регіону. Економічні механізми спрямовані на використання фінансових, матеріальних та інших економічних ресурсів для реалізації державної політики соціально-економічного розвитку регіону. Правові механізми спрямовані на забезпечення дотримання законодавства у сфері соціально-економічного розвитку регіону. Інформаційні механізми спрямовані на забезпечення доступу до інформації про соціально-економічний розвиток регіону та його перспективи. Інші механізми можуть бути спрямовані на стимулювання діяльності суб'єктів соціально-економічного розвитку регіону [30].

Основними механізмами реалізації управління соціально-економічним розвитком регіону в Україні є:

- Реалізація програмно-стратегічних документів розвитку регіонів. Ці документи містять цілі, завдання та заходи щодо соціально-економічного розвитку регіонів. Їх реалізація забезпечує системний підхід до управління регіональним розвитком.
- Удосконалення міжбюджетних відносин з регіонами. Це передбачає забезпечення справедливого розподілу бюджетних ресурсів між державою та регіонами.
- Посилення інвестиційної політики і її диференціації між регіонами. Це передбачає створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності в регіонах, а також диференціацію інвестиційної політики в залежності від регіональних особливостей.
- Розвиток транскордонного та міжрегіонального співробітництва. Це сприяє активізації економічної та соціальної діяльності в регіонах [18].

Реалізація програмно-стратегічних документів розвитку регіонів

Основним документом, який визначає цілі та завдання соціально-економічного розвитку регіонів в Україні, є Стратегія регіонального розвитку України на період до 2027 року. Ця стратегія передбачає створення в Україні регіонів з розвиненою економікою, конкурентоспроможним середовищем та високою якістю життя населення [14].

Для реалізації стратегії регіонального розвитку в Україні розробляються регіональні програми розвитку. Ці програми містять більш деталізовані цілі, завдання та заходи щодо соціально-економічного розвитку регіону.

Реалізація програмно-стратегічних документів розвитку регіонів забезпечує системний підхід до управління регіональним розвитком. Це означає, що всі заходи щодо розвитку регіону розробляються та впроваджуються в рамках єдиного плану, який враховує конкретні умови та особливості регіону.

Удосконалення міжбюджетних відносин з регіонами

Міжбюджетні відносини – це відносини між державою та місцевими органами влади щодо розподілу бюджетних ресурсів.

Удосконалення міжбюджетних відносин з регіонами передбачає забезпечення справедливого розподілу бюджетних ресурсів між державою та регіонами. Це означає, що регіони повинні отримувати достатньо коштів для реалізації своїх цілей та завдань у сфері соціально-економічного розвитку.

Удосконалення міжбюджетних відносин з регіонами в Україні здійснюється шляхом:

- Перерозподілу бюджетних ресурсів між державним та місцевими бюджетами.
- Запровадження нових механізмів розподілу бюджетних ресурсів.
- Створення спеціальних фондів для підтримки регіонального розвитку.

Посилення інвестиційної політики і її диференціації між регіонами

Інвестиції є одним з найважливіших факторів соціально-економічного розвитку регіону.

Посилення інвестиційної політики в регіонах передбачає створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності. Це означає, що в регіонах повинні бути сприятливі умови для бізнесу, наявність кваліфікованої робочої сили, розвинена інфраструктура та інші фактори, що приваблюють інвесторів.

Крім того, інвестиційна політика в регіонах повинна бути диференційованою. Це означає, що вона повинна враховувати конкретні умови та особливості кожного регіону.

Розвиток транскордонного та міжрегіонального співробітництва

Транскордонне та міжрегіональне співробітництво сприяє активізації економічної та соціальної діяльності в регіонах.

Розвиток транскордонного та міжрегіонального співробітництва в Україні здійснюється шляхом:

- Укладання міждержавних та міжрегіональних угод про співробітництво.

- Створення транскордонних та міжрегіональних об'єднань.
- Розвитку транскордонних та міжрегіональних транспортних та економічних зв'язків.

Транскордонне та міжрегіональне співробітництво в Україні має значний потенціал для активізації економічного розвитку регіонів. Воно дозволяє регіонам використовувати переваги свого географічного положення та співпрацювати з іншими регіонами для вирішення спільних проблем [16].

Важливість інших механізмів реалізації управління соціально-економічним розвитком регіону

Крім основних механізмів, що розглядалися вище, важливе значення мають такі механізми реалізації управління соціально-економічним розвитком регіону, як:

- Формування конкурентоспроможного регіонального середовища. Це передбачає створення умов для розвитку підприємництва, інновацій та інших видів економічної діяльності.
- Підвищення рівня освіти та кваліфікації населення. Це сприяє розвитку людського капіталу регіонів.
- Забезпечення охорони навколишнього середовища. Це сприяє сталому розвитку регіонів.

Формування конкурентоспроможного регіонального середовища

Конкурентоспроможність регіону - це його здатність успішно конкурувати з іншими регіонами за інвестиції, робочу силу та інші ресурси.

Формування конкурентоспроможного регіонального середовища передбачає створення умов для розвитку підприємництва, інновацій та інших видів економічної діяльності.

Ці умови включають: Сприятливі умови для бізнесу, такі як (прості та прозорі правила ведення бізнесу; захист прав власності); доступ до фінансування; наявність кваліфікованої робочої сили; розвинена інфраструктура; сприятливі умови для розвитку інновацій.

Формування конкурентоспроможного регіонального середовища є одним з найважливіших завдань управління регіональним розвитком. Воно сприяє залученню інвестицій, створенню нових робочих місць та підвищенню рівня життя населення.

Підвищення рівня освіти та кваліфікації населення

Людський капітал є одним із найважливіших факторів соціально-економічного розвитку регіону.

Підвищення рівня освіти та кваліфікації населення сприяє розвитку людського капіталу регіону.

Це може бути досягнуто шляхом:

- Розвитку системи освіти та професійної підготовки.
- Залучення інвестицій у освіту.
- Створення умов для підвищення кваліфікації працівників.

Підвищення рівня освіти та кваліфікації населення сприяє підвищенню продуктивності праці, якості продукції та послуг, а також підвищенню рівня життя населення.

Забезпечення охорони навколишнього середовища

Забезпечення охорони навколишнього середовища є одним із ключових принципів сталого розвитку.

Охорона навколишнього середовища в регіоні передбачає:

- Зменшення негативного впливу на навколишнє середовище від господарської діяльності.
- Збереження природних ресурсів.
- Створення умов для раціонального використання природних ресурсів.

Забезпечення охорони навколишнього середовища в регіоні сприяє підвищенню якості життя населення, а також захисту природних ресурсів для майбутніх поколінь. Всі ці механізми повинні бути взаємоузгодженими та спрямованими на досягнення єдиної мети - забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіону.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах повоєнного відновлення є складним і багатогранним завданням, яке вимагає комплексного підходу. Воно має бути спрямовано на відновлення зруйнованого господарства і інфраструктури, створення нових робочих місць і забезпечення зайнятості населення, розвиток підприємництва і залучення інвестицій, а також впровадження інновацій і підвищення конкурентоспроможності регіону.

Реалізація цих завдань вимагає залучення всіх можливих ресурсів, як державних, так і приватних. Важливе значення має також міжнародне співробітництво.

Для успішного управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах повоєнного відновлення необхідно розробити і реалізувати ефективну стратегію, яка б враховувала конкретні особливості регіону.

Основні завдання, які необхідно вирішити для реалізації стратегії управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах повоєнного відновлення: організація ліквідації наслідків воєнних дій і відновлення пошкодженого майна; розробка і реалізація програм відновлення і розвитку регіональної економіки; залучення інвестицій для відновлення і розвитку регіону; створення сприятливого інвестиційного клімату в регіоні; розвиток підприємництва і малого бізнесу в регіоні; впровадження інновацій в регіональну економіку.

Основні механізми реалізації управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах повоєнного відновлення: державне регулювання; саморегулювання; міжнародне співробітництво.

Управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах повоєнного відновлення є важливим завданням, яке має вирішальне значення для відновлення життєдіяльності регіону та забезпечення його сталого розвитку в майбутньому.

ВИСНОВОК

Підводячи підсумок, відзначимо, що стратегія регіонального розвитку – це засіб орієнтації (визначення моделей) регіонального розвитку, є методологічною основою якого є стратегічне планування.

Тому реалізація регіональних стратегій залишається складним завданням. При розробці стратегії необхідно віддавати пріоритет регіональним проектам і способам їх реалізації, які повинні бути економічно обґрунтованими з урахуванням інтересів держави і регіону.

Беручи до уваги складність ресурсної підтримки реалізації регіональних стратегій, необхідно чітко вказати фінансову та організаційну підтримку стратегічних цілей. Впровадження стратегічного планування регіонального розвитку в Україні вимагає вдосконалення теоретичних і методологічних основ регіональної економіки, в результаті чого буде вирішено ряд нагальних проблем: державне регулювання регіонального розвитку, узгодженість дій різних гілок влади, досягнення цілей регіонального розвитку, розвиток фінансових показників і доступності.

Стабільність індексу споживчих цін: зафіксоване стабільне зростання індексу споживчих цін у Житомирській області, особливо у контексті війни, свідчить про необхідність уважного економічного планування та стратегічних заходів для забезпечення соціально-економічної стійкості регіону.

Вплив воєнних подій на сільське господарство: війна суттєво вплинула на сільське господарство Житомирського регіону через заміновання посівних площ, руйнування інфраструктури та знищення аграрних об'єктів. Врахування цих факторів є важливим при розробці стратегій відновлення сільськогосподарського сектору.

Динаміка змін у різних сферах життя: аналіз змін цін на різні види товарів та послуг вказує на різні тенденції у різних сферах життя. Важливо враховувати ці динаміки при розробці програм соціально-економічного розвитку. Зменшення виробництва в тваринництві: зменшення обсягів виробництва м'яса

та молока в сільському господарстві є певним викликом. Доцільно розглядати заходи для підтримки та стимулювання розвитку тваринництва в умовах обмежень.

Загалом, аналіз свідчить про необхідність системної та цільованої діяльності для підтримки економічної стійкості та соціального розвитку Житомирського регіону в умовах сучасних викликів.

Стабільність індексу споживчих цін: зафіксоване стабільне зростання індексу споживчих цін у Житомирській області, особливо у контексті війни, свідчить про необхідність уважного економічного планування та стратегічних заходів для забезпечення соціально-економічної стійкості регіону.

Вплив воєнних подій на сільське господарство: війна суттєво вплинула на сільське господарство Житомирського регіону через заміновання посівних площ, руйнування інфраструктури та знищення аграрних об'єктів. Врахування цих факторів є важливим при розробці стратегій відновлення сільськогосподарського сектору.

Динаміка змін у різних сферах життя: аналіз змін цін на різні види товарів та послуг вказує на різні тенденції у різних сферах життя. Важливо враховувати ці динаміки при розробці програм соціально-економічного розвитку. Зменшення виробництва в тваринництві: зменшення обсягів виробництва м'яса та молока в сільському господарстві є певним викликом. Доцільно розглядати заходи для підтримки та стимулювання розвитку тваринництва в умовах обмежень.

Загалом, аналіз свідчить про необхідність системної та цільованої діяльності для підтримки економічної стійкості та соціального розвитку Житомирського регіону в умовах сучасних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. SWOT – це акронім слів Strengths (сили), Weaknesses (слабкості), Opportunities (можливості) та Threats (загрози). Он-лайн енциклопедія маркетингу. URL: <http://marketopedia.ru/47-swotanaliz.html>
2. Балахонова О.В. Обґрунтування соціально-економічних параметрів суспільного життя на регіональному рівні, *Проблемні питання економіки України та її регіонів. Економіка: реалії часу*. 2015. – № 6(22). – С. 24-31.
3. Бугай В.З., Омельченко В.М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства. *Держава та регіони*. 2012. № 1. С. 34-39.
4. Бурда А.І. Методичні підходи до оцінювання впливу складників тріади потенціалу на сталий розвиток підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*: Львів: РВВ НЛТУ України. 2009. Вип. 19.12. 336 с. С. 141-153
5. В Житомирській ОВА обговорювали можливу заборону експорту паливних пелет. 27 жовтня 2022 р. Житомир.info. Економіка. URL: https://www.zhitomir.info/news_210470.html
6. Василенко О.В. Менеджмент сталого розвитку: монографія. – К.: Центр навчальної літератури. 2015. – 648 с.
7. Економіка регіонів в умовах війни: ризики та напрямки забезпечення стійкості: наукове-аналітичне видання. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». 2022. – 70 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»)
8. Житомирщина за роки незалежності. Інфографіка. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Житомирській області, 2022. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/infografika/nezaleshnist30.pdf>
9. Закон України «Про національну безпеку України». Документ 2469-VIII, чинний, редакція від 15.06.2022, підстава – [1882-IX](#) (ВВР,2018, №31, ст.241). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

10. Закон України «Про засади державної регіональної політики» (ВВР, 2015, № 13, ст.90) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2389-ІХ від 09.07.2022}. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

11. Індикативні методи забезпечення стійкості економіки України. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/23691.pdf>

12. Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем / ред. М.А. Хвесик. Київ : Наукова думка, 2013. 486 с.

13. Козаченко Г.В., Погорелов Ю.С. Про деякі проблеми у сучасній економічній безпекології. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2015. № 3. С. 6–18.

14. Козловський С. В., Мазур Г.Ф. Забезпечення стійкості сучасної економічної системи – основа економічного розвитку держави. *Економічна наука*. Інвестиції: практика та досвід, 2017. № 1. – С. 5-12.

15. Козловський С.В., Бурла О.М. Стійкість розвитку аграрної галузі регіону як чинник економічного зростання України. *Економіка України*. 2014. № 9. – С. 59-73.

16. Колодізев О. М., Нужний К. М. Дослідження сутності та змісту економічної стійкості підприємства. *Науч.-техн. сб.:* 2007. № 78. С. 238-243

17. Крайник О.П. Особливості сучасних підходів до управління регіональним економічним розвитком. *Ефективність державного управління*. 2014. Вип. 39. С. 413–419.

18. Кривов'язок І.В. Антикризове управління підприємством: Навч. посіб. Київ: Кондор, 2008. 266 с.

19. Криштопа М. В. Стійкий розвиток регіональної економіки в умовах національної визначених соціально-економічних пріоритетів. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018, № 9. – С.47-156.

20. Лисенко Ю.Г. Модернізація системи управління економічною безпекою національної економіки: методологія, індикатори та інструменти : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 260 с.

21. Мамаєва Л.М. Характерні проблеми інформаційної безпеки у сучасній економіці. *Інформаційна безпека регіонів: наук.-практ. журнал.* 2016. № 1(22). С. 21–24.

22. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основи менеджменту: пер. з англ. Київ: Відродження, 2000. 704с.

23. На Житомирщині зберегли поголів'я великої рогатої худоби, а кількість свиней навіть зростає. 25.08.2022 р. URL: <https://zt.20minut.ua/Podii/nazhitomirschini-zberegli-pogolivya-velikoyi-rogatoyi-hudobi-a-kilkis-11648898.html>

24. На Житомирщині понад 2800 об'єктів інфраструктури пошкоджені від російських обстрілів. Віра Перун. Новини. 20 серпня 2022. LB.ua. URL: https://lb.ua/society/2022/08/20/526847_na_zhitomirshchini_ponad_2800_objektiv.html

25. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.03.2016 № 79 «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації». Редакція від 16.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text>

26. Основні показники соціально-економічного розвитку Житомирської області. Головне управління статистики у Житомирській області. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/macro/Opinf.html>

27. Офіційний сайт Української Гельсінської спілки з прав людини. Узагальнення подій, які відбулися у Житомирській області протягом 182 днів повномасштабної російсько-української війни: 24 лютого-24 серпня 2022 року.. 28.08.2022. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/uzahalnennia-podiy-iaki-vidbulysia-u-zhytomyrskiy-oblasti-protiahom-182-dniv-povnomasshtabnoi-rosiysko-ukrainskoi-viy-ny-24-liutoho-24-serpnia-2022-roku/>

28. Попельнюхов Р.В. Теоретико-методичні засади макроекономічної стабільності. *Економіка та держава*. 2009. № 2. – С. 58-61.

29. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 932. «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів». 01.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF#Text>

30. Ресурсне забезпечення системи регіонального управління : наукова розробка / за ред. Іжа М.М. Київ : НАДУ. 2014. 52 с.

31. Савченко. Розвиток категоріального базису «економічна стійкість». *Економічна теорія та історія економічної думки*. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/57/594.pdf>

32. Система основних загальноекономічних показників розвитку регіону та аналіз його економічного потенціалу. URL: <https://buklib.net/books/31821/>

33. Скорочення ВВП та безпрецедентний дефіцит бюджету: у МВФ оцінили наслідки війни для економіки України. URL: <https://www.slovoidilo.ua/>

34. Соціально-економічне становище Житомирської області за січень 2022 року. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>

35. Соціально-економічний розвиток Житомирської області. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Житомирській області, 2022. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/infografika/ses/ses.pdf>

36. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» затверджено Указом Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» 392/2020, Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>

37. Стратегія розвитку Житомирської області на період до 2027 р. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11/strategiya-rozvytku-zhytomyrskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku.pdf>

38. Тарасова О.О., Цямрюк Ю.С. Розробка системи показників для оцінки фінансово економічної стійкості підприємства. *Збірник наукових праць «Формування ринкових відносин в Україні»*. 2008. № 5. – К., НДЕІ. – С. 17-23.

39. Томашук І.В. Моніторинг складників інвестиційного потенціалу вінницького регіону. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 8. С. 184-195.

40. Удовіченко М.О. Економічна стійкість аграрних підприємств: фактори, види, модель побудови. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2012. № 2. – С. 185-189.

41. Шандова Н. В. Оцінка загальної стійкості розвитку промислового підприємства. *Економічний простір: зб. наук. пр. № 21*. Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. – С. 276-292.